

ENGLISH
APPLIED
TRANSLATION
Department

Translation studies and pragmalinguistic development tendencies : problems, solutions and achievements

International scientific
conference.
June 2022

**TARJIMASHUNOSLIK VA PRAGMALINGVISTIKANING
TARAQQIYOT TENDENSIYALARI: MUAMMOLAR, YECHIMLAR VA
YUTUQLAR**

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari

2022-yil 10-iyun

Proceedings of the International Scientific-Practical Conference

**TRANSLATION STUDIES AND PRAGMALINGUISTIC DEVELOPMENT
TENDENCIES: PROBLEMS, SOLUTIONS AND ACHIEVEMENTS**

June 10, 2022

TASHKENT 2022

UO'K 81'25(08)

101 - F

DEVIATIONS FROM THE NORM AT THE COMPARATIVE LEVEL OF QUALITY

Mamatqulova Saida

teacher UzSWLU

Annotation. The article is one of the many means of horse determination. However, the determinative role in the existence of a horse is played not only by the article, but also by the determiner, the rhyme, the conjunction, the number, and so on. Naturally, the application of multiple identifiers to a single horse forces them to enter into certain relationships. Clarity - In a system of uncertainty, the development of the opposition of articles is interrelated with the presence of the horse and the quality that becomes the determinant. The interdependence of article and quality is especially evident when using an accrual level that requires a particular article to be: the biggest shift, the most interesting book, etc. This article provides insights into cases of deviations from the norm at a comparative level of similar quality.

Keywords: comparative level of quality, horse, determination, suppletive, synthetic and analytical method.

Сифатнинг қиёсий даражасида нормадан четга чиқишлар

Аннотация. Артикуль от детерминациясининг кўплаб воситаларидан биридир. Бироқ, от мавжудлигидаги детерминатив ролини фақат артикулгина эмас, балки аниқловчи, олмош, келишик, сон ва ҳ.к.лар ҳам бажаради. Табиийки, бир неча аниқловчиларнинг битта отга нисбатан қўлланилиши уларни муайян алоқаларга киришишга мажбур этади. Аниқлик – ноаниқлик тизимида артиклар оппозициясининг ривожланиши от мавжудлиги ва аниқловчи бўлиб келувчи сифат билан ўзаро боғлиқликда бўлади. Артикуль ва сифатнинг ўзаро боғлиқлиги айниқса, маълум бир артикуль бўлишини талаб этувчи орттирма даражани ишлатишда аниқ ва равшан намоён бўлади: *the biggest ship, the most interesting book, etc.* Ушбу мақолада шу каби сифат қиёсий даражасида нормадан четга чиқиш ҳолатлари борасида фикрлар келтирилган.

Калит сўзлар: сифат қиёсий даражаси, от, детерминацияси, супплетив, синтетик ва аналитик усул.

Сифатнинг (шунингдек равишнинг ҳам) қиёсий ва орттирма даражаларининг асосий моҳияти икки белгининг кескин фарқланиши ҳисобланади. Ҳозирги кунда тилшунослар қиёслашнинг уч даражасини ажратиб кўрсатадилар: оддий, қиёсий ва орттирма. Қиёсий ва орттирма даражалар қоида бўйича икки хил: синтетик ва аналитик усул билан ҳосил қилинади. Айрим сифат ва равишларда иккала усул ҳам қўлланади: *quickly – quicker (more quickly) – quickest (most quickly)*. Бунинг натижасида грамматик вариантлар пайдо бўлади, демак, танлов (норма) муаммоси келиб чиқади.

Замонавий инглиз тилида айрим сифат ва равишларда супплетив тарзда ҳосил қилинган қиёслаш даражасининг номунтазам (махсулдор бўлмаган) шакллари сақланиб қолади:

good (well) – better – best

bad – worse – worst

little – less – least

Аммо бадиий адабиётда бундай грамматик талабнинг бузилишига доир мисоллар жуда кўп:

1. *(She's ill.) Can't really, you see, be **ill**er if she tried.*
2. *Baby's going to be the **bestest, bestest** – oh, wicwd little man.*
3. *It's **gooder** to be back.*
4. *... the **evilest** thoughts of the human mind.*
5. *When I was well again, or no **ill**er than usual*
6. *He is very bad, sir, **badder** than ever, I think.*
7. *I'd just die for your **littlest** wish.*

П.А.Ирейдснинг фикрича, шакллари супплетив йўл билан ҳосил қилинувчи сифатларни қиёслаш оддий даражадан эмас, балки қиёсий даражадан бошланади. Чунки, айнан, қиёсий ва орттирма даражалар кескин фарқ (контраст)ни ёки устунликни ифодалаш учун қўлланилади. Контрастив

вазифада қўлланилаётган сифатлар оддий даражага эга бўлмайди. Масалан, *I am **better** today* деган гап, умуман, *Yesterday I felt **well*** дегани эмас. *He asks **more** for the picture than I can afford* деб билдирилган гап ҳам шунингдек, *I offered **much*** га айлантирилиши мумкин эмас.

П. Ирейдснинг фикри бўйича, қиёсий даражанинг бу каби алохида шакллари устунликни ҳам ифода қилиши мумкин: *Your plan is (even) **less** practicable than his; when this act of noble self-sacrifice became known he was (even) **better-loved** than ever; the next war is sure to be **worse** than the last*. Лекин, сифатнинг бундай шакллари устунликни (superiority) ифодалаган ҳолатда улар супплетив гуруҳларни ташкил этувчи бошқа морфологик асос билан белгиланиши мумкин бўлган сифатнинг юқорироқ даражасини ифодалаш бўйича компаратив ва супплекативлардан кескин фарқ қилади:

best – better – good (well); worst – worse – bad. Масалан, анъанавий грамматикага амал қилган ҳолда, *more* шакли *much* ва *many* нинг қиёсий даражасидир, бироқ, *more* шакли *very* ёки *quite* сўзларига нисбатан қандайдир устунликни (афзалликни) ифодалаш мумкин. Масалан, *He is very (quite) capable, but his brother is **more** so*. Худди шу муносабатларда *better* сўзи *right* сўзининг компаративи сифатида қўллана олади: *You have acted right, but it would have been even **better**...* Шунингдек анъанавий грамматик қоидалар асосида *worse/worst* сўзлари уч хил ўзакка эга бўлиши мумкин: *bad, evil, ill*³. Баъзан *good, bad, well, evil, ill, little* каби сўзлардан *-er/est* қўшимчалари билан яқунланувчи даража ҳосил қилинади ва бунда мазкур сўзлардаги контрастни эмас, шу асосда ифодаланган орттирма даражани таъкидлаш зарур бўлганида амалга оширилади.

Шундай қилиб, *badder, gooder* каби ноанъанавий шакллар пайдо бўлишининг сабаблари қуйидагича:

1) сўзловчининг *bad* ёки *good* сўзининг ўзаги билан шакл ва семантик алоқани сақлаб қолиш истаги;

³ Clark A.M. Spoken English. An Idiomatic Grammar for Foreign Students. – Edinburgh: Oliver and Boyd Ltd., 1947. – 68p.

2) *badder, gooder* шакллари устунлик (афзаллик), *worse* ва *better* шакллари эса контраст компаративни ифодалайди.

Иккинчи гапдаги ҳеч қаерда қайд қилинмаган, аслини олганда икки қарра супперлативни ифодаловчи *bestest* шакли диққатга сазовор: *best – bestest*, бунда кодификацияланган, *good – better – best* парадигманинг орттирма даражасида нормаланган шакл кодификацияланмаган *best – bester – bestest* окказионал парадигмасида бошланғич “нол кўрсаткичли” шакл сифатида қўлланилган. Бу шаклдан олдин *goodest* кодлаштирилмаган суперлативи қўлланилганлиги ҳам тасодифий эмас, ва айнан шу ҳолат муаллиф томонидан сўзловчининг тил тафаккурида *good* ва *best* сўзлари битта сўзнинг турли шакллари сифатида эмас, балки бир хил стандарт парадигмага эга бўлган бошқа-бошқа сўзлар тарзида мавжудлигини таъкидламоқчи бўлаётганлигини исботлайди. Бундай ўхшашликни ўзбек тили оғзаки нутқида кодификацияланмаган қиёсий даражанинг иккиланган шакли – “янада яхшироқ”, “ундан ҳам яхшироқ”, “ундан-да яхшироқ” каби шаклларда учратиш мумкин.

Қиёсий даражани ҳосил қилиш ва қўллаш ноодатийлигини қуйидаги мисолларда ҳам кўришимиз мумкин:

1. “*Well, he’s got the pair of **frightenedest** rabbit-eyes you’d wish to see,*” *said Jinny*
2. “*Why, dash it, if you got fed-up with me in the middle of London, how much **fedder-up** you would be in a place like Woollam Chersey with a bird like Bill.*
3. “*... and then stopping **to make a pass** at his wife’s secretary”. “This one, I take it, was **passier** than the others?” “That’s right”.*
4. *Gringall said: “As to whether you’re **a good bad detective or a good bad detective**”*
5. *She is **a bad little good girl** adrift in New York, surrounded by wolves and waifs*

Фикримизча, биринчи гапда кўп бўғинли *frightened* сифати орттирма даражани нормадан четга чиққан ҳолда синтетик йўл билан ва аниқ артиклни

қўлламай ҳосил қилинган. Орттирма даражанинг бундай ҳосил қилинишидан мақсад тил материалини тежаш ва маълум бадий маънодорликка эришишдир. Бундай эмфаза (нутқнинг кучли ҳис-ҳаяжон билан ифодаланиши) ва ифодалиликка ҳам аналитик йўл билан эришилиши мумкин ва бу ҳам нормадан четлашиш бўлади (бир ва икки бўғинли сифатлар учун). Қуйидаги мисолларда яна бир бор кўриб чиқамиз:

- a) *The weather is **most** cold*
- b) *He is **a most common** person*
- c) *Please, be **more kind** to me*
- d) *I was never **more hungry***

Биринчи гапни синчиклаб таҳлил қилиш орқали бирмунча бошқача талқинни, яъни, ортторма даражанинг шакли нутқда иккита маънони ифодалаши мумкинлигига – бошқа объектларда мавжуд бўлган шундай хусусият билан қарама-қарши қўйилганда сифатнинг ортторма даражасини (супперлатив) ифодалаш, ёки сифатнинг юқори даражасини таққосламасдан(элятив) ишонч ҳосил қилдик. Бу ерда суперлатив кескин фарқни ҳосил қилиш, объектни ўхшашлар қаторидан индивидуаллаштириш учун аниқ артиклни талаб қилади. Элятив эса аксинча, энг юқори сифат даражасига эга бўлган ўхшаш объектлар синфи мавжуд бўлишини назарда тутди ва шунинг учун бирликдаги от олдида қўлланилувчи аниқ артикль ҳамда кўпликдаги от олдида ноли артикль қўлланилишига мослашади. Масалан: *He is **a most** common person* → *They are **most** common persons*.

Иккинчи ва учинчи гапларда ўтган замон сифатдошига (*fed-up – fedder-up*) ва отга (*a pass – passier*) қиёслаш даражалари берилади, шу билан от ва сифатнинг окказионал адъективлашуви содир бўлади.

Тўртинчи ва бешинчи гапларда отнинг сифатларини қиёслаш парадоксал йўл билан – маъносига кўра бир-бирига бутунлай зид, бири иккинчисини инкор қилувчи антонимлар –*good* ва *bad* сўзларини бир вақтда ишлатиш ёрдамида амалга оширилган. Келтирилган мисолда, тўртинчи гапнинг синтактик қурилиши биринчи ҳолатда *good* сўзи *detective* сўзининг

аниқловчиси (адъюнкти) эмас, балки бутун бир сўз бирикмаси бўлган – *bad detective* нинг аниқловчиси эканлигини кўрсатиб турибди, *bad detective* сўз бирикмаси ўз тузилишини сақлаб қолгани ҳолда, функционал жиҳатдан сўзга мослашган ва *a good bad detective* сўз бирикмасининг ўзаги ҳисобланади. *A good bad detective* сўз бирикмаси ҳам шунга ўхшаш шарҳланади, унда ҳам сўз бирикмаси ўз тузилишини сақлаб қолган ва *good detective* қўшма сўзи унинг ўзаги сифатида қўлланилган. Функционал асимметрияда таркибий қисмлар ўртасида синтактик муносабатларнинг “олиб ташланиши”, “элиминация” (йўқотиш, бартараф қилиш) юз беради, уларнинг лексик маънолари эса сақланиб қолган ва шу сабабли алоҳида ҳосил қилинган окказионал қўшма сўз (*bad detective, good detective*) нинг лексик маъноси очиқ-ойдиндир (шаффофдир). Аниқловчи сифатида биринчисининг таркибига қараганда қарама-қарши маънога эга бўлган сифат композитининг пайдо бўлиши маъносизлик, бир-бирини инкор қилиш самарасини пайдо қилган. Фақат кейинги таҳлилдагина мантиқсизлик ва мос келмаслик мавжуд эмаслиги маълум бўлади.

Масалан, объектлар синфи сифатида ёмон терговчилар (изкуварлар) ва яхши терговчилар (изкуварлар) мавжуд. Бу ёмонлар соясида синфнинг айрим вакиллари яхши бўлиши мумкин – *a good bad detective. A bad good detective* бирикмаси ҳам айнан шундай шарҳланиши мумкин.

Таъкидлаш жоизки, бешинчи гап тўртинчи гапдан деярли фарқланмайди.

Юқорида келтирилган таҳлиллар асосида қуйидаги хулосалар ўринли деб биламиз: а) қарама-қаршиликлар реал мавжуд ва б) улар бири иккинчисига айланиши мумкин. Дарҳақиқат, бизнинг тафаккуримиз предметларни ва ходисаларни ўраб турган борлиқдан ажратиб олишга, уларнинг сифатини ва миқдорини аниқлашга йўналтирилган. Агар сифат объектнинг, унинг барча ўзгаришларининг ички асосини ташкил қилувчи муайянлик бўлса, у ҳолда предмет сифат жиҳатдан аниқловчи бўлиб, ўз ривожда ўзгаради. Унинг

тавсифи ҳам ўзгаради ва у ўзининг қарама-қаршисига айланган ҳолда кескин ўзгариши мумкин: яхши – ёмон⁴.

Адабиётлар

1. Юдакин А. П. Определенные и неопределенные прилагательные. – Вопросы языкознания, 1979, № 6, с.90.
2. Arlen M. The Green Hat. – New York: Doran, cop.1924 - p168
3. Ridge W. P. Name of Garland. – Lpz.: Tauchnitz, 1907. – p40
4. Kipling R. The Light that Failed. Vol. 9. – New York, 1911. – p151
5. Vane S. Outward Bound.–New York: Boul and Liveright, 1924.–p97.
6. Graves R. I, Claudius. – New York: The Modern Library, 1934. – p117
7. Graik D. M. John Halifax, gentleman. – S. L. 1999. – p130
8. Wells H. Mr Britling Sees It Through. – Lnd: Cassell, 1916. – p152
9. Erades P. A. Points of Modern English Syntax. – Amsterdam: Sweet and Zeitlinger B. V. 1975. – 107 p.
- 10.Clark A.M. Spoken English. An Idiomatic Grammar for Foreign Students. – Edinborough: Oliver and Boyd Ltd., 1947. – 68p.
- 11.Erades P. A. Points of Modern English Syntax. – Amsterdam: Sweet and Zeitlinger B. V. 1975. – 108 p.
- 12.Lawrence D. H. Fanny and Annie. – In: Learn to Comment by Krutikov Y. A., - M.: Moscow State University Publishing House, 1978, p.63.
- 13.[Wodehouse P.G. Doctor Sally. https://www.goodreads.com/book/photo/892309.Doctor_Sally.](https://www.goodreads.com/book/photo/892309.Doctor_Sally)
- 14.Gardner E. S. The Case of the Horrified Heirs. – London, 1975. – 115p.
- 15.Cheyney P. Sorry You've Been Troubled. – Collins, Fontana Books, 1961. – 149 p.
- 16.Capote T. Breakfast at Tiffany's. – New American Library, Times Mirror, 1958. – 1 p.
- 17.Opdycke J. B. Say What You Mean. – Funk and Wagnalls Company. N. Y., 1944. – P.67
- 18.Спиркин А. Г. Происхождение сознания. – М.: Госполитиздат, 1960. – 368 с. Панфилов В. З. О гносеологических аспектах проблемы языкового знака. – Вопросы языкознания, 1977, № 2, с. 86-87.

⁴ Спиркин А. Г. Происхождение сознания. – М.: Госполитиздат, 1960. – 368 с. Панфилов В. З. О гносеологических аспектах проблемы языкового знака. – Вопросы языкознания, 1977, № 2, с. 86-87.

MUNDARIJA

1. SO'Z BOSHI	5
2. Karimova M, Prof. Dr. Gaby Waxenberger - <i>Slang in Australian and New Zealand English</i>	7
3. Karimov R.G. - <i>The realization of linguapragmatics of bussiness letters in translation</i>	10
4. Serikbaev Q - <i>Application of new technologies in teaching world language-English language</i>	13
5. Bozorova V.I. - <i>Modern methods of teaching</i>	16
6. Toshtuxtayeva M.Sh., Panjiyeva N.N. - <i>Tilshunoslikda frazeologizmlar tadqiqi masalasi</i>	22
7. Nuraliyeva S., Uralova O. - <i>Ingliz va o'zbek maqollarida «Vatan» kontseptini reprezentatsiyasi</i>	26
8. Sarbayeva D.Sh., Mo'minova D. - <i>Cultural words in translation</i>	30
9. Eshto'xtarov N.B. - <i>The issue of translating ecological terms from English language into Uzbek language</i>	35
10. Shamieva N.A., Saidkodiroya D.S. - <i>Cultural features of professional speech of it workers</i>	40
11. Bozorova V.I. - <i>Translation methods in literary translation</i>	44
12. Mullajonova N., Abdullayeva D. - <i>How to improve vocabulary for a1 learners?</i>	51
13. Numonova S.S. - <i>Using effective lesson plan in teaching grammar for ESL students</i>	54
14. Mamarasulova I.J. - <i>Ingliz va o'zbek tillaridagi frazeologik birliklarning tarkibiy qismlari</i>	65
15. Камолова С.Ж. - <i>Атоқли отларнинг матн таркибидagi ситилистик-прагматик вазифалари</i>	69
16. Ne'matullayeva N.N., Baxtiyarov M.Ya. - <i>Speech techniques</i>	74

66. Mamatqulova S. – <i>Deviations from the norm at the comparative level of quality</i>	303
67. Abdurakhmonov Y.E. - <i>Linguistic study of newspaper language and style</i> ..	310
68. Abdurakhmonov Y.E. - <i>Functional-semantic analysis of newspaper headlines</i>	314
69. Saydaxmedova G. - <i>Culture translation</i>	319
70. Saydaxmedova G. - <i>The theory of bilingualism in the aspect of neurolinguistics</i>	324
71. Mattiyev A. - <i>Language modality in Uzbek and English linguistics as a functional-semantic category</i>	330
72. Mattiyev A. - <i>Theoretical aspects of modality</i>	335
73. Ўганова Ш.М. - <i>Чет тилларида спорт терминларининг шаклланиши</i>	339
74. Abdumannobov Sh.Sh. - <i>Deficiencies and problems in guiding activities</i> ...	344
75. Madmusayev J.M., Sherkhanov B.B - <i>Syllabus and design to lesson planning</i>	347
76. Kho‘jayev K.K. - <i>Approaches and methods of language teaching</i>	351
77. Kho‘jayev K.K., Khoshimova D.O. - <i>Using different types of assessment in language teaching.</i>	355
78. Payzibayeva M.S. - <i>The study of structural and semantic features of the expression of condolences in the English language</i>	360
79. Egamberdiyeva M.G‘. - <i>Nutq madaniyatini hozirgi kunda tilshunoslikda tutgan o‘rni</i>	364
80. Anarboyeva I.O. - <i>Turli tizimli tillarida so‘z semantik strukturasining ba’zi jihatlari</i>	369
81. Sherniyazova J. - <i>“Apology” concept by non-verbal means of communication</i>	373
82. Abdumannopov Sh. - <i>Productive language skills</i>	376